

Παλαιοχριστιανική εκκλησία (6)

Στο νοτιοανατολικό άκρο της κορυφής του λόφου υπάρχει ένας λιθωσώρος δίπλα ακριβώς από το κλασικό-ελληνιστικό οχυρωματικό τείχος. Πρόκειται για τα κατάλοιπα μιας μικρής παλαιοχριστιανικής εκκλησίας, που ήταν τρίκλιτη με πλινθοδομή.

Επί του παρόντος δεν είναι δυνατό να αποφανθούμε αν η εκκλησία ανήκε στον οικισμό της Πρώιμης Βυζαντινής περιόδου ή σε κάποια μικρή μοναστική κοινότητα ιδρυμένη στην κορυφή του λόφου.

Οχυρώσεις της Πρώιμης Βυζαντινής περιόδου (7)

Τα τείχη που κατηφορίζουν στη νοτιοανατολική πλαγιά του λόφου είναι από τα πιο καλοδιατηρημένα αρχαιολογικά κατάλοιπα του χώρου. Η κλασική-ελληνιστική οχύρωση δέχθηκε εκτεταμένες επιδιορθώσεις κατά την Πρώιμη Βυζαντινή περίοδο, πιθανότατα στο πλαίσιο του οχυρωματικού προγράμματος του αυτοκράτορα Ιουστινιανού Α΄.

Σε αντίθεση με την κλασική-ελληνιστική οχύρωση, τα βυζαντινά τείχη ήταν κατασκευασμένα με μικρότερους λίθους συνδεδεμένους με κονίαμα, ενώ δύο πύργοι είχαν προστεθεί στη γραμμή του τείχους για την περαιτέρω ενίσχυσή του.

Ο χώρος του οικισμού (8)

Κάτω και νότια του λόφου βρίσκεται η θέση «Πάτωμα», που στην αρχαιότητα αποτελούσε τον κύριο χώρο του αρχαίου οικισμού. Θαμμένα όχι πολύ βαθιά στο έδαφος βρίσκονται τα κατάλοιπα αρχαίων αστικών οικισμών που ανήκουν σε διάφορες χρονολογικές φάσεις και περιλαμβάνουν μια κλασική-ελληνιστική πόλη, μια ρωμαϊκή πολίχνη και έναν οχυρωμένο οικισμό της Πρώιμης Βυζαντινής περιόδου.

Πολύ λίγα από τα κατάλοιπα αυτά είναι ορατά σήμερα στην επιφάνεια του εδάφους, ωστόσο η γεωφυσική έρευνα και οι αεροφωτογραφίες αποκαλύπτουν ένα πυκνό δίκτυο κτηρίων, τειχών, δρόμων και πλατειών, που καλύπτουν μια έκταση 1.500 στρεμμάτων.

Ανεσκαμμένο τμήμα τείχους στη μεγάλη πύλη με αυλή (9)

Ένα μικρό τμήμα του κλασικού-ελληνιστικού τείχους είναι ορατό στη νότια πλευρά της θέσης «Πάτωμα», στην επιφάνεια του εδάφους κοντά στο σύγχρονο αρδευτικό κανάλι. Το τμήμα αυτό ανασκάφηκε από τη ΛΔ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων.

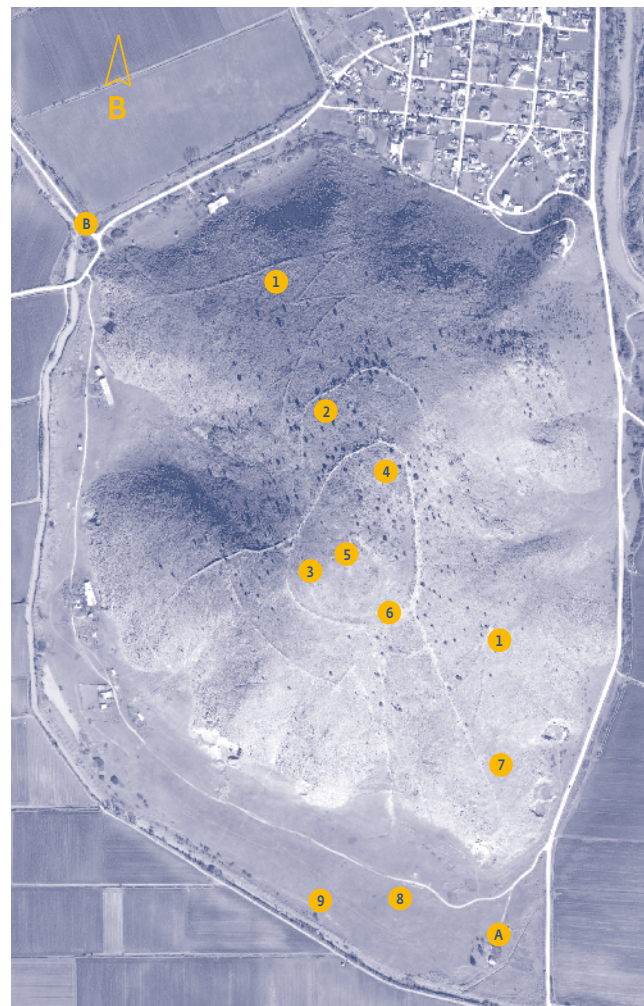
Αμέσως δυτικά του τμήματος αυτού υπάρχει μια ανάβαση κοιλότητα στο έδαφος, που σχηματίζεται από την εσωτερική αυλή μιας μεγάλης πύλης

του τείχους. Αυτή η πύλη ήταν μία από τις κύριες εισόδους της κλασικής-ελληνιστικής πόλης και πλαισιωνόταν από δύο μεγάλους πύργους που προστάτευαν το πέρασμα από την εξωτερική πλευρά του τείχους.

Κάτοψη: Ο αρχαιολογικός χώρος με σημειωμένες τις θέσεις που αναφέρονται στον Οδηγό.

Εικόνα εξωφύλλου: Αναθηματικό αγαλματίδιο της θεάς Εννοδίας. 3ος αι. π.Χ.

Κάτω: Ενσφράγιστο κεραμίδι του 4ου αι. π.Χ. με αναθηματική επιγραφή προς τη θεσσαλική θεότητα Ζευς Θαύλιος.

- 1 Δρόμοι με αναθηματικούς τοίχους
- 2 Αρχαϊκή (:) οχύρωση
- 3 Δυτική πύλη
- 4 Τείχη της Κλασικής-Ελληνιστικής περιόδου
- 5 Οικία με περικλειστη αυλή
- 6 Παλαιοχριστιανική εκκλησία
- 7 Οχυρώσεις της Πρώιμης Βυζαντινής περιόδου
- 8 Ο χώρος του οικισμού
- 9 Ανεσκαμμένο τμήμα τείχους στη μεγάλη πύλη με αυλή

Για να περιηγηθείτε στον χώρο μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το διάγραμμα. Για να ακούσετε ή να κατεβάσετε το αρχείο της ηχητικής ξενάγησης σκανάρετε με το κινητό σας το QR code που βρίσκεται αριστερά ή πληκτρολογήστε τον σύνδεσμο: <https://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2022/11/Vlochos.mp3>

Μικρός Οδηγός

Δεκέμβριος 2022

№ 140

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ (© τέχνες)

www.archaiologia.gr

ΒΛΟΧΟΣ

Μαρία Βαϊτοπούλου
Robin Rönnlund
Φωτεινή Τσιούκα

Τα κατάλοιπα του αρχαιολογικού χώρου Βλοχού μπορούν να χωριστούν σε πέντε χρονολογικές φάσεις.

Η πρώτη τοποθετείται στην Ύστερη Αρχαϊκή περίοδο, γύρω στο 500 π.Χ., όταν κατασκευάστηκε οχύρωση στην κορυφή του λόφου, πιθανόν για να χρησιμεύσει ως καταφύγιο στους οικισμούς της γύρω πεδιάδας.

Περίπου 150 χρόνια αργότερα, στην Ύστερη Κλασική περίοδο, μια μεγάλη πόλη ιδρύθηκε στην ίδια θέση. Τα πιο καλοδιατηρημένα κατάλοιπα αυτής της πόλης είναι τα μεγάλα οχυρωματικά τείχη που περικλείουν τον οικισμό και την ακρόπολη του στην κορυφή του λόφου. Η πόλη αυτής της περιόδου κάλυπτε μια έκταση 150 στρεμμάτων κάτω από τον λόφο με δρόμους, οικίες και άλλα κτήρια.

Φαίνεται να εγκαταλείφθηκε στις αρχές του 2ου αι. π.Χ., ενώ υπάρχουν ελάχιστες ενδείξεις κατοίκησης του χώρου μέχρι τα τέλη του 3ου αι. μ.Χ., οπότε ένας καινούργιος ρωμαϊκός οχυρωμένος οικισμός ιδρύθηκε στη θέση της εγκαταλελειμμένης πόλης. Ο λόγος που υπαγόρευσε την ίδρυση αυτού του νέου οικισμού ήταν πιθανώς η ταραχώδης πολιτική κατάσταση της Βαλκανικής χερσονήσου εκείνη την εποχή. Φαίνεται ότι ο ρωμαϊκός οικισμός δεν είχε μεγάλη διάρκεια ζωής και ότι σύντομα εγκαταλείφθηκε με τη σειρά του.

Γύρω στα μέσα του 6ου αι. μ.Χ., ένας νέος οχυρωμένος οικισμός ιδρύθηκε στις νότιες πλαγιές του λόφου. Τα νομίσματα του αυτοκράτορα Ιουστινιανού Α΄ που βρέθηκαν υποδεικνύουν ότι αυτός ο οικισμός αποτελούσε μέρος του μεγάλου οχυρωματικού προγράμματος που ξεκίνησε ο αυτοκράτορας σε ολόκληρη τη βόρεια Ελλάδα. Τα ανασκαφικά αποτελέσματα υποδεικνύουν ότι ο οικισμός καταστράφηκε ενδεχομένως από κάποιο βίαιο γεγονός, λίγο μετά την ίδρυση του.

Περίπου 200 χρόνια αργότερα, τα κατεστραμμένα κτήρια του οικισμού της προηγούμενης περιόδου επανακατοικήθηκαν από ανθρώπους που έκαναν χρήση της χονδροειδούς «σλαβικής» κεραμικής. Οι κάτοικοι αυτοί σύντομα εγκατέλειψαν τη θέση και η περιοχή του αρχαιολογικού χώρου δεν φαίνεται να κατοικήθηκε ποτέ ξανά.

Δρόμοι με αναλημματικούς τοίχους (1)

Ανεβαίνοντας στον λόφο με κατεύθυνση προς τα βορειοδυτικά, το πρώτο που συναντάει κανείς είναι ένας μεγάλος δρόμος με αναλημματικό τοίχο που ανηφορίζει στον λόφο με τεθλασμένη πορεία. Ο δρόμος οδηγούσε αρχικά από τους πρόποδες προς την κορυφή και το μέγεθός του υποδεικνύει ότι δεν προοριζόταν μόνο για ανθρώπους αλλά και για ζώα και κάρα.

Αποσπασματικά κατάλοιπα ενός αντίστοιχου

01

02

03

01 Τείχη της Ιουστινιάνειας περιόδου (6ος αι. μ.Χ.) στις πλαγιές του λόφου Στρογγυλοβούνι και η πεδιάδα της Καρδίτσας.

02 Αναθηματικό ανάγλυφο που απεικονίζει Νύμφες (:). 4ος αι. π.Χ.

03 Μαρμάρινη αναθηματική στήλη της θεάς Εννοδίας που παριστάνεται με ίππο μπροστά από βωμό. Περ. 3ος αι. π.Χ. Φωτ.: Στέλιος Ιερεμιάς.

δρόμου διατηρούνται στην άλλη πλευρά του λόφου.

Οι δρόμοι αυτοί είναι μοναδικοί στην Ελλάδα και πιθανότατα χρονολογούνται στην Ύστερη Αρχαϊκή περίοδο (περ. 500 π.Χ.).

Αρχαϊκή (:) οχύρωση (2)

Πλησιάζοντας στην κορυφή του λόφου από τον δρόμο με τον αναλημματικό τοίχο, είναι ορατό στα αριστερά ένα τείχος με ακανόνιστη τοιχοδομία. Αποτελεί τμήμα της μεγάλης οχύρωσης στην κορυφή που κατασκευάστηκε την Ύστερη Αρχαϊκή περίοδο, ενδεχομένως ως καταφύγιο για τη γύρω περιοχή.

Το τείχος είχε μήκος 1,3 χλμ. και ήταν κτισμένο κυρίως με πλίνθους πάνω σε μεγάλων διαστάσεων λίθινα θεμέλια. Δεν υπάρχουν σχεδόν καθόλου κατάλοιπα κτηρίων εντός της οχύρωσης, γεγονός που σημαίνει πιθανότατα ότι δεν περιέκλειε κάποιον οικισμό.

Δυτική πύλη (3)

Στο τέλος του δρόμου με τον αναλημματικό τοίχο, σώζεται σε καλή κατάσταση μια πύλη του οχυρωματικού τείχους της Ύστερης Αρχαϊκής περιόδου.

Η κατασκευή έχει πλάτος 12 μ. και έχει εσωτερικό πέρασμα πλάτους 3,5 μ. Κατάλοιπα που σώζονται σε κακή κατάσταση στο τέλος του αντίστοιχου νότιου δρόμου δείχνουν ότι υπήρχαν δύο τέτοιες πύλες.

Τείχη της Κλασικής–Ελληνιστικής περιόδου (4)

Ακριβώς μπροστά από τη δυτική πύλη σώζονται σε καλή κατάσταση τα κατάλοιπα του τείχους της Κλασικής περιόδου, το οποίο ήταν κατασκευασμένο με επιμελημένη πολυγωνική τοιχοδομία.

Αυτό που βλέπουμε σήμερα είναι μόνο τα λίθινα θεμέλια του τείχους, το οποίο είχε πλίνθινη ανωδομή ύψους 5 μ. Το τείχος συνεχίζει κατά μήκος της κορυφογραμμής, με 18 τετράγωνα πύργους τοποθετημένους ανά ίσα διαστήματα, σχηματίζοντας τη μεγαλύτερη ακρόπολη της κεντρικής Ελλάδας.

Οικία με περικλειστη αυλή (5)

Κοντά στο ψηλότερο σημείο της κορυφής του λόφου υπάρχει ένα τετράγωνο κοίλωμα με πεσμένους λίθους.

Πρόκειται για τα κατάλοιπα μιας μεγάλης δεξαμενής, η οποία βρισκόταν στην αυλή μιας μεγάλης οικίας της Κλασικής–Ελληνιστικής περιόδου.

Η απομονωμένη θέση της οικίας στο κέντρο της ακρόπολης υποδηλώνει ότι ανήκε σε κάποιο σημαντικό πρόσωπο της αρχαίας κοινότητας, πιθανώς στον φρούραρχο της ακρόπολης.